Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

TÜRKÇEYİ YABANCI DİL OLARAK ÖĞRENEN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN BİR SÖZLÜK DENEMESİ

Neslihan KARAKUŞ[1]
Sümeyye YILMAZ TURAN[2]

[1] Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
neslihankarakush@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-7808-1099

[2] Türkçe Öğretmeni, Türkiye Maarif Vakfı, sumyilmaz97@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5225-813X

Neslihan, Karakuş; Yılmaz Turan, Sümeyye. "Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen İlkokul Öğrencileri İçin Bir Sözlük Denemesi". ulakbilge, 73 (2022 Haziran): s. 683–695. doi: 10.7816/ulakbilge-10-73-06

ÖZ

Yabancı dil öğretiminde en önemli noktalardan biri sözcük öğretimidir. Söz varlığının gelişmesiyle birlikte dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi becerileri de gelişir ve dilin kullanıcısı için o dilde iletişim kolaylaşır. Söz varlığını geliştirmek için her gün yeni metotlar, yeni materyaller geliştirilse de dün olduğu gibi bugün de sözcük öğretimi için kullanılan temel kaynak sözlüklerdir. Dünyada Türkçe öğrenmeye talebin artmasıyla öğrenci profilleri ve yaş grupları da çeşitlenmeye başlamıştır. Bu durumla yaş gruplarına ve dil seviyelerine uygun sözlük ihtiyacı doğmuştur. Özellikle çocukların yaş gruplarına uygun materyallerle karşılaşması sözcük öğrenimlerini kolaylaştıracaktır. Yapılan kaynak, alan ve genel ağ taramalarında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencileri için sözlük çalışmasına rastlanmamıştır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencilerine uygun sözlüğe hem öğrencilerin hem öğretmenlerin ihtiyacı olduğu söylenebilir. Araştırmada çevrim içi ortamda ilkokul kademesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlere sunulan bir form ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilkokul öğrencileri için hazırlanacak olan sözlüğün biçimsel özelliklerine dair görüşler tespit edilmek istenmiştir. Veri toplama süreci, araştırmacılar tarafından oluşturulan 25 maddelik görüşme formlarının Google Forms üzerinden toplanması şeklinde ilerlemiştir. Elde edilen veriler, içerik analiziyle çözümlenmiş ve yapılan analizlerin yorumlanması ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilkokul öğrencileri için hazırlanacak sözlüğün biçimsel özellikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Sözcük öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğretimi, sözlük

Makale Bilgisi:
Geliş: 9 Nisan 2022 Düzeltme: 10 Mayıs 2022 Kabul: 22 Haziran 2022

© 2022 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Yurt içinde ve yurt dışında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuk sayısı her gün artış göstermektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeye yönelik yapılan çalışmaların genel olarak yetişkinlere odaklanıyor olması çocukların yaşlarına ve seviyelerine uygun ders kitabı, etkinlik ve materyal üretimini geri planda bırakmaktadır. Oysa ana dilinde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de çocuğa görelik gereği öğrencinin ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutan (Sever, 2008) eğitim ve öğretim materyalleriyle karşılaşması gerekir. Bu noktadan yola çıkarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocukların öğrenme süreçlerini yaşlarına uygun hâle getirecek ders materyallerinin üretimine ihtiyaç vardır.

Sözcük, kendimizi ifade etmemizi sağlayan anlatma birimidir. Kantemir (1997) sözcüğün tanımını anlam taşıyan ve cümlenin kurulmasında etken rol oynayan ses ya da ses topluluğu şeklinde yapmıştır. Söz varlığı hem anlatma hem anlamada önemlidir. Türkçenin yabancı dil öğretiminde de söz varlığı dinleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi becerileriyle beraber geliştirilmelidir.

Sözcük öğretiminin en temel kaynağı sözlüklerdir. Sözlükler, verilen anlamın karşılığının doğrulanması, doğru yazımın ve söyleyişin belirlenmesi açısından öğrenciye rehberlik etmektedir (Karadağ, 2011). Ana dilinde ilk okuma yazma süreçlerinden geçen bir ilkokul öğrencisinin eş zamanlı olarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrendiği düşünüldüğünde söz varlığının gelişimi için yaşlarına ve seviyelerine uygun, sözcük öğrenimlerini kolaylaştıracak, ilgilerini çekecek, çocuğun dünyasına hitap eden sözlüğe ihtiyaçları vardır.

Yurt içinde ve yurt dışında ilkokul seviyesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken ve öğretirken kullanılacak sözlüğün boyutu, türü, sözcüklerin düzenlenişi, görsel kullanımının gerekliliği, sözcüğün cümle içinde kullanım örneğinin verilmesi gibi biçimsel özelliklere ilişkin Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencilerinin kaynak eksikliğini gidermek için hazırlanacak sözlüğün biçimsel özellikleriyle ilgili Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu noktadan hareketle araştırma, ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek için kaynak ve ek kaynak hazırlayan kurum ve kuruluşlarına faydasına sunulmuş olacaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel bir araştırma yöntemi olan durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir (Büyüköztürk vd., 2020). Yin (1984) durum çalışması yöntemi ile yapılan araştırmalarda nasıl ve niçin sorularına odaklanıldığını belirtmiştir. Araştırma kapsamında Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilkokul öğrencileri için hazırlanacak sözlüğün biçimsel özelliklerinin tespit edilebilmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında bu alanda görev yapan öğretmenlere sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin cevapları içerik analiziyle çözümlenmiş ve sözlüğün taşıması gereken özellikler uzman görüşleri ile tespit edilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde maksatlı olarak bilgi açısından zengin kişilerin seçildiği (Creswell, 2017) amaçlı örneklem stratejisi kullanılmıştır. Araştırmaya dâhil edilecek öğretmenlerin seçiminde bir ana ölçüt belirlenmiştir. Bu ana ölçüt bağlamında yurt içinde ve yurt dışında Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten alan uzmanı öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu yurt içinde ve yurt dışında Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten 55 alan uzmanı öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşlarına ilişkin bilgiler Grafik 1'de belirtilmiştir.

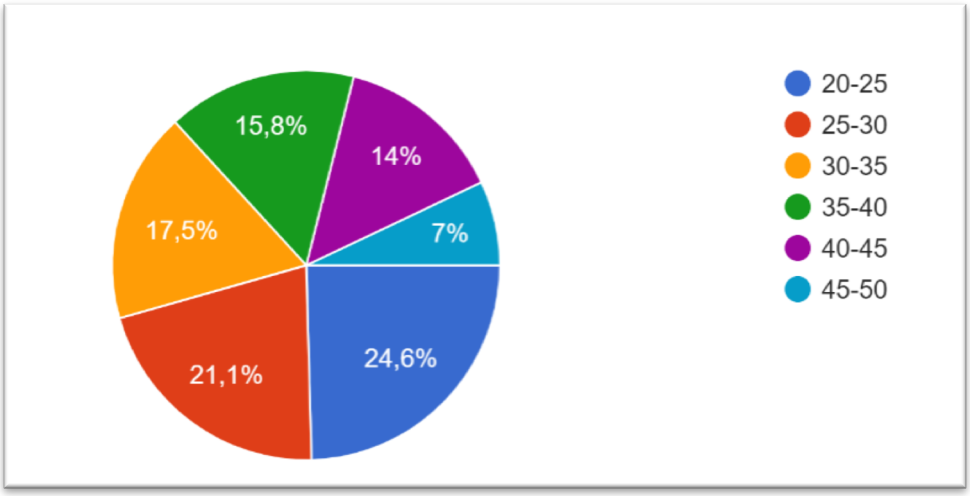

Grafik 1. Katılımcı öğretmenlerin yaş dağılımı

Grafik 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %24,6'sını 20-25 yaş, %21,1'ini 25-30 yaş, %17,5'ini 30-35 yaş, %15,8'ini 35-40 yaş, %14'ünü 40-55 yaş, %7'sini 45-50 yaş aralığındaki öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten alan uzmanı öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin bilgiler Grafik 2'de belirtilmiştir:

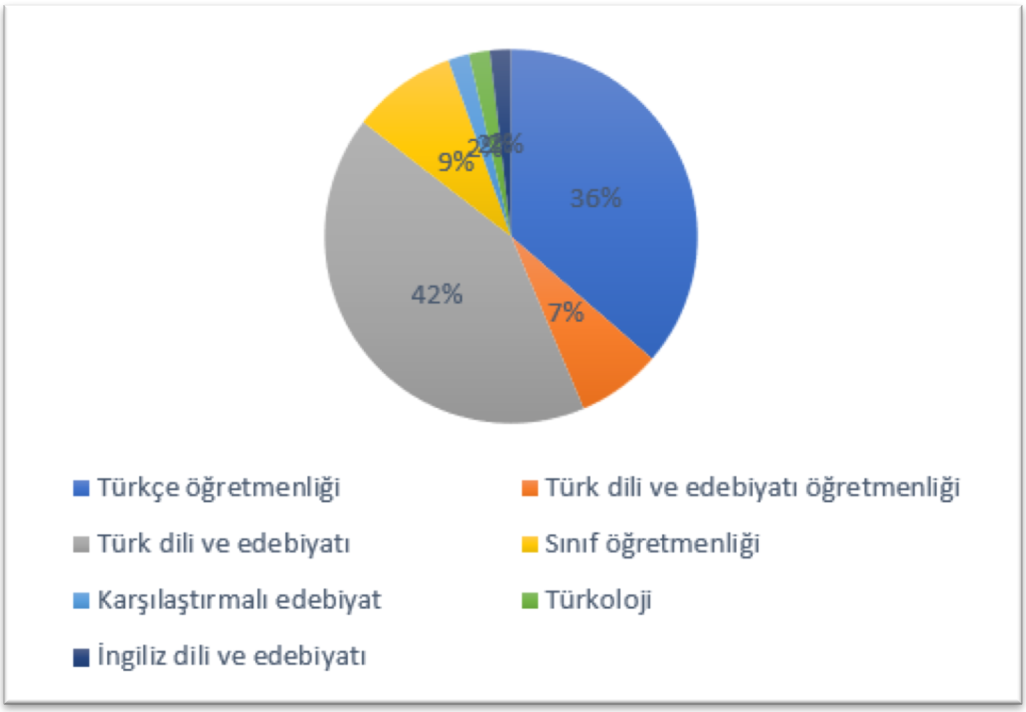

Grafik 2. Katılımcı öğretmenlerin lisans mezuniyet durumları

Grafik 2'ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %42'si Türk dili ve edebiyatı, %36'sı Türkçe öğretmenliği, %9'u sınıf öğretmenliği, %7'si Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, %2'si karşılaştırmalı edebiyat, %2'si Türkoloji, %2'si İngiliz dili ve edebiyatı lisans mezunu olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekî kıdemleri Grafik 3'te verilmiştir:

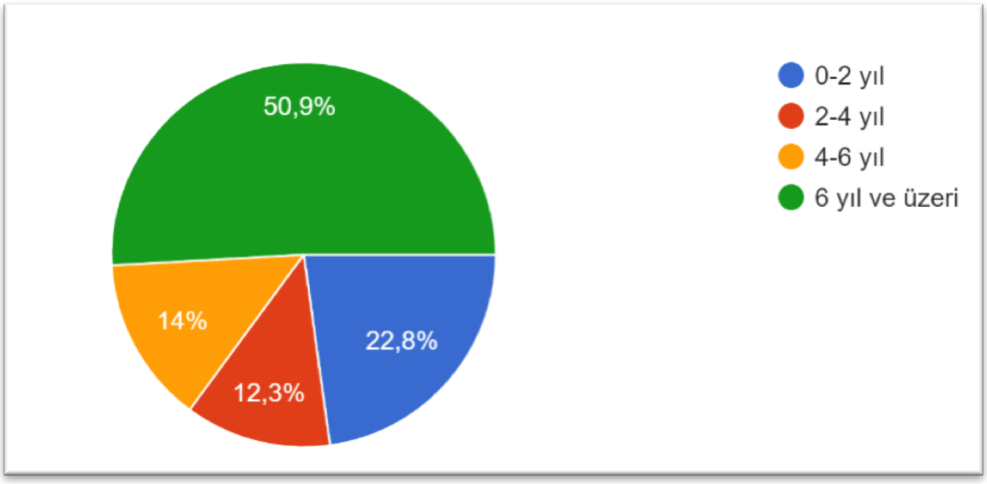

Grafik 3. Katılımcı öğretmenlerin meslekî kıdemleri

Grafik 3'te incelenip araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekî kıdemlerine bakıldığında %50,9'unun 6 yıl ve üzeri süreyle görev yaptıkları görülmektedir. Bu bilgiden yola çıkarak araştırmaya katılan öğretmen grubunun yarısından fazlasının yabancılara Türkçe öğretimi alanında saha tecrübesine sahip öğretmenlerden oluştuğu söylenebilir.

Veri Toplama Araçları, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Ekiz (2009), yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle, araştırmacıların önceden soruların sağlamasını yaptığını ve görüşme esnasında katılımcılara kısmi esneklik göstererek soruların tekrar gözden geçirilmesine ve tartışılmasına izin verdiğini belirtmiştir. Görüşme formunun hazırlanması sırasında araştırmacı tarafından sorular hazırlanmış ve alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanın görüşü göz önünde bulundurularak sorular üzerinde gerekli güncellemeler yapılmış ve çevrim içi ortamda Google Forms üzerinden geliştirilen 25 maddelik bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında hazırlanan görüşme formunun ilk yedi maddesinde Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten alan uzmanı öğretmenlerin demografik bilgilerini öğrenmeye dair sorulara yer verilmiştir. Görüşme formunun geri kalan 18 sorusu ise, araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilkokul öğrencileri için hazırlanacak sözlüğün biçimsel özelliklerini belirlemeye ilişkin görüşlerini irdeleyen sorulardır.

Araştırma ile İlgili İzinler

Araştırmanın yürütülmesi için öncelikle Yıldız Teknik Üniversitesine etik izin başvurusu yapılmıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul Komisyonunun 23.12.2021 tarih ve 20211200129 numaralı etik kurulu kararı ile gerekli izin alınmıştır. Araştırma Türkiye Maarif Vakfı bünyesinde görev yapan Türkçe öğretmenleriyle yürütüleceği için Türkiye Maarif Vakfı Başkanlığına dilekçe ile araştırma izni başvurusu yapılmıştır. Türkiye Maarif Vakfı İnsan Kaynakları Daire Başkanlığının 21.01.2022 tarih 93753729-2102 sayılı izni ile araştırmanın Türkiye Maarif Vakfı bünyesinde görev yapan Türkçe öğretmenlerine uygulanması uygun görülmüştür. İlkokul kademesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencileri için hazırlanacak sözlüğün biçimsel özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanan formdan elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda altı farklı kategori altında listelenerek katılımcı öğretmenlerin düşünceleri ortaya konulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlük Kullanımının Önemine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlük kullanımının önemine ilişkin görüşleri Grafik 4'te verilmiştir:

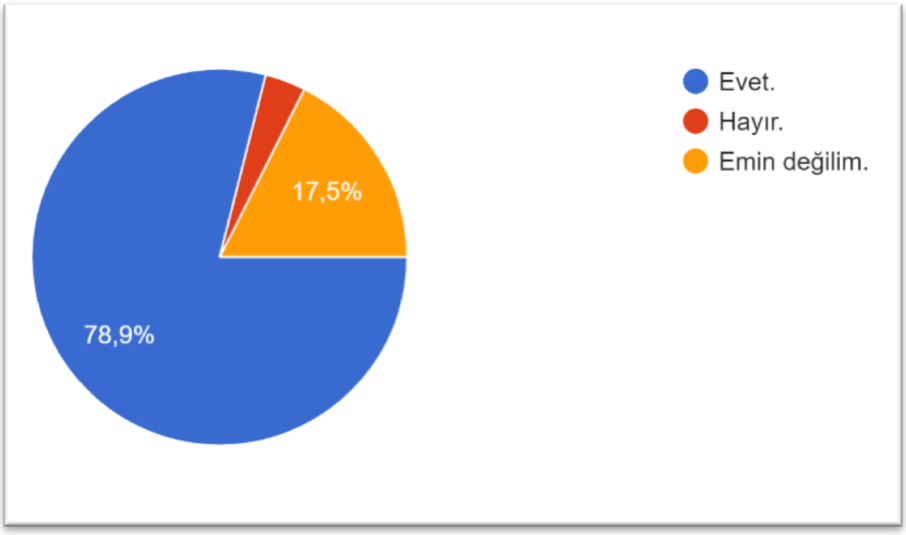

Grafik 4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlük kullanımının önemine ilişkin görüşleri

Elde edilen bulgular neticesinde Grafik 4'te araştırmaya katılan öğretmenlerin %78,9'u ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken sözlük kullanımının önemli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerden sözlük kullanımının önemli olduğunu düşünenler (%78,9) sözlüğün ders dışı öğrenmelere katkı sunacağını şu şekilde ifade etmişlerdir:

TÖ1- Çünkü öğrencilerin, gördükleri kelimelerin anlamlarına istedikleri zaman ulaşabilmelerinin dil öğrenim süreçleri açısından önemli olduğunu düşünüyorum.
TÖ20- Çünkü öğrenci sınıf ortamı haricinde de aklına takılan sözcüklere kendisi de bakabilmeli. Öğrenci kendi ulaştığı sözcüğü daha kolay öğrenebilir. Sözlük kullanmak da dil öğretiminde önemli bir beceridir.

Sözlük kullanımının önemli olduğunu düşünen öğretmenler sözlüğün sözcük öğrenimini kolaylaştıracağını ifade etmişlerdir:

TÖ15- Çünkü ulaşabileceği en yakın materyallerden biridir.
TÖ49- İlkokul seviyesinde resimli sözlük kullanmak gerekir. Öğrencilerin önce nesneyi tanıması sonra nesnenin anlamını kavraması öğretim sürecini kolay ve kalıcı hâle getirir. Sorumluluk becerilerini geliştirir. Yeni bir şey öğrenme heyecanıyla güdüler.

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlüğün Boyutuna İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün boyutuna ilişkin görüşleri Grafik 5'te verilmiştir:

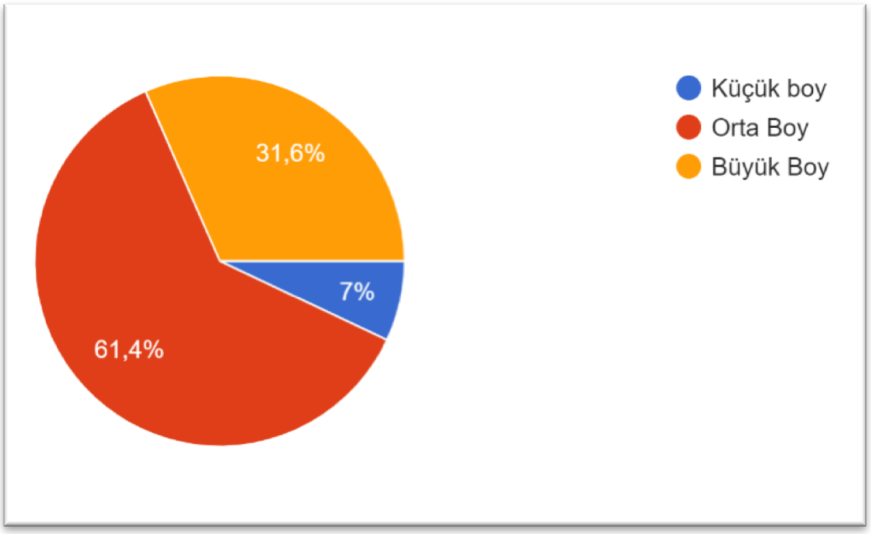

Grafik 5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün boyutuna ilişkin görüşleri

Grafik 5'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %61,4'ü ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün orta boy (14,8 cm x 21 cm) olması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerden orta boy sözlüğün daha faydalı olacağını düşünenler (%61,4) küçük boy (9 cm x 12,5 cm) sözlüğün kapsamının dar olacağını ve resimlerin anlaşılmasının güçleşeceğini, büyük boy (21 cm x 29,7 cm) sözlüğün ise yaş grubu için taşımayı ve kullanımı zorlaştıracağını şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

TÖ33- Küçük boy sözlüğün kapsamı yeterince geniş olmayabilir. Büyük boy sözlüğün de taşıma ve kullanım konusunda dezavantajı olabilir. Orta boy sözlük en uygunu olacaktır.
TÖ44- Taşınabilir olmalı ve çocuğun göz kaslarını yormamalıdır.
TÖ46- Resimli bir sözlük olacaksa küçük boy bir sözlük resimlerin ve sözcüklerin boyutu için yeterli olmaz. Büyük bir sözlük ise taşınması bakımından işlevsel olmayabilir. Ancak orta boydaki bir sözlük hem resim ve sözcüklerin sayfaya yerleşimi hem de taşıma bakımından daha uygun olur.
TÖ47- Küçük boyda görselleri yerleştirmek, büyük boyda öğrencilerin taşıması kullanması zor olabilir.
TÖ54- Öğrenciler ikinci sınıftan itibaren sözlük kullanabilirler. Büyük boy olmasına gerek yoktur çünkü ders kitabından ayrı bir şey olmalıdır. Küçük olunca da kalın ve sözcüklerin varsa görsellerin iç içe geçmesi söz konusu olabilir. Orta boy olması en iyi ölçü gibi duruyor.

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlüğün Türüne İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün türüne ilişkin görüşleri Grafik 6'da verilmiştir:

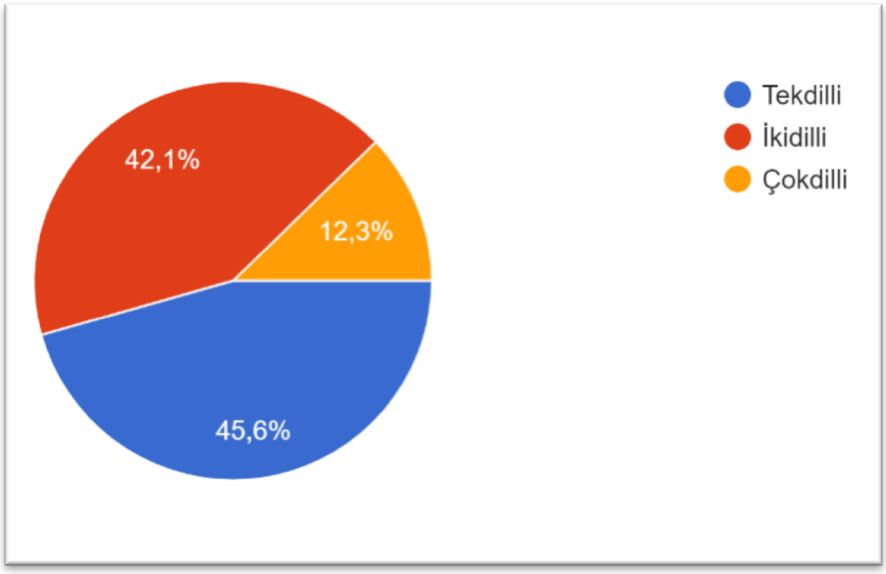

Grafik 6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün türüne ilişkin görüşleri

Grafik 6'ya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %45,6'sı ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün tekdilli olması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerden sözlüğün tekdilli olması gerektiğini düşünenler (%45,6) yabancı dil öğretiminde aracı dil kullanılmaması gerektiğini savunmuşlardır:

TÖ7- Hedef dil kendi içinde öğretilmeli. Öğrenciler tercüman olmayacaklar.
TÖ22- Dil öğretim sürecinin hedef dil üzerinden oluşturulması düşüncesindeyim.
TÖ51- Dil öğretiminde temel kural hedef dilden başka dil kullanılmamasıdır. Bu kurala sözlüklerde de uymak gerektiğini düşünüyorum.

Öğretmenlerden ilkokul kademesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kullanacağı sözlüğün tekdilli olursa daha faydalı olacağını düşünenler (%45,6) ilkokul öğrencilerinin aracı bir dile ihtiyaç duymadan kolayca öğrenebildiklerini ifade etmişlerdir. Bir diğer görüş ise aracı dille öğretim yapıldığında bu durumun öğrencilerde rahatlığa sebep olduğu ve öğrenmeye olan isteği yavaşlattığı yönündedir:

TÖ17- Tek dilli olmalı ilkokulda derse girdiğiniz zaman çocuklarla ikinci bir dile gerek duymadan anlaşabildiğinizi görebilirsiniz. Onlar dil bilmeden de size söylemek istediğini mutlaka anlatır. Hiçbiri defterine yazdığı sözcüğün karşısına kendi dilindeki karşılığını yazmaz. Siz görsel çizersiniz o da sizin çizdiğiniz görseli çizer.
TÖ10- Tek dilli olması gerektiğini düşünüyorum. Tecrübelerimden hareketle öğrenci eğer bir kelimenin yanında kendi dilindeki karşılığı yazılı ise o kelimeyi öğrenme konusunda rahat davranmaktadır. Ama tek dilli açıklaması olan ve görselin yer aldığı bir sözlük öğrencilerde kelimenin öğrenimi ile ilgili kalıcılığı arttırmaktadır.

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlüğün Sunuluşuna İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün sunuluşuna ilişkin görüşleri Grafik 7'de verilmiştir:

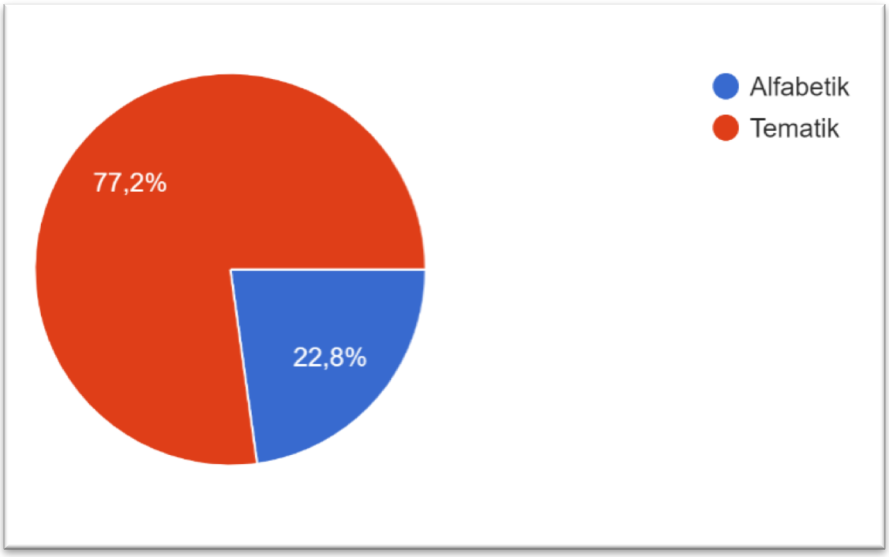

Grafik 7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün sunuluşuna ilişkin görüşleri

Grafik 7'ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %77,2'si ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün sunuluşunun tematik olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden tematik bir sözlük hazırlanması gerektiğini düşünenler (%77,2) ilkokul ders kitaplarının temalardan oluştuğunu göz önüne alarak sözlüğün de tematik olması gerektiğini böylece öğrencinin birbiriyle ilişkili sözcükleri daha kolay bulacağını ifade etmişlerdir:

TÖ3- Öğrenme şablonlarla gerçekleşir.
TÖ10- Kesinlikle tematik olmalı. CEFR'da belirlenen dil kullanım alanları ile Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında belirlenen temaların sırası dilin hayati gereklilik sırasıdır. Öğrencinin de sözlükte takip etmesi gereken sıra budur.
TÖ15- Çocuk bağlantı kurduğu kavramları daha rahat öğrenir. Bütünlük o yaşlardaki çocuklar için kolaylaştırıcı bir etkendir.
TÖ17- Tematik öğretiyoruz Türkçeyi sözcüklerin sıralamasının da tematik olması öğrenmeyi kolaylaştırır. Özellikle alfabe farklılığının olduğu ülkelerde alfabetik sıra kafa karıştırıcı olabilir.
TÖ19- Tematik daha eğlenceli. Sınıflandırılmış olan bir sözlük onlar için daha anlamlı ve somut olacaktır. Alfabetik olması durumunda daldan dala bu ne böyle denilebilir. Maarif'in programındaki temalara göre bir sözlük hazırlanabilir.

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlüğün Resimli Olmasına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün resimli olmasına ilişkin görüşleri Grafik 8'de verilmiştir:

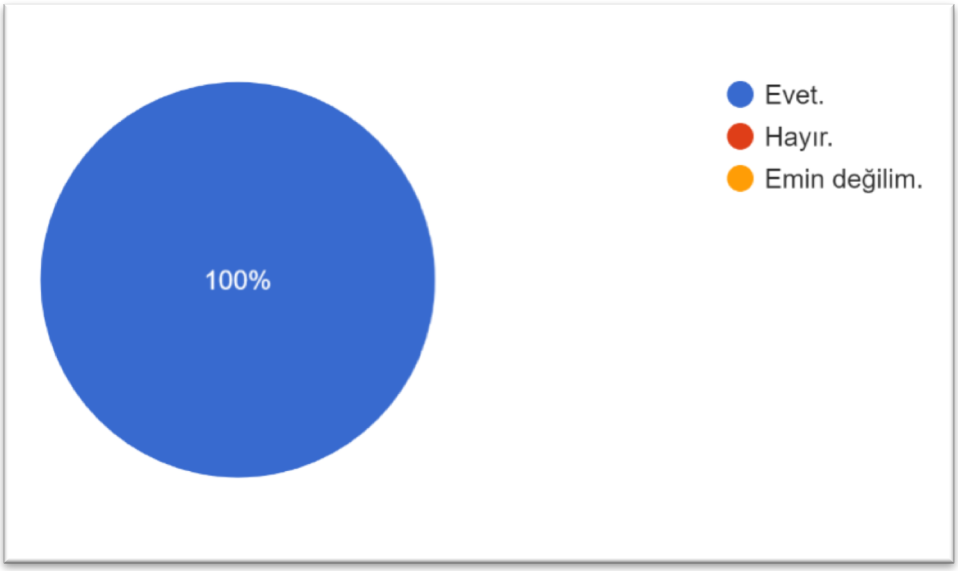

Grafik 8. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün resimli olmasına ilişkin görüşleri

Grafik 8'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün resimli olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencilerinin ana dillerinde henüz ilk okuma yazma öğretimi döneminde oldukları için sözlüğün görsellerle desteklenmesiyle sözcük öğretiminin daha kolay olacağını ifade etmişlerdir:

TÖ1- Öğrencilerin hem okuryazarlık becerisi henüz tam olarak gelişmediğinden hem de sözlüğün öğrencilerin görsel hafızalarını da harekete geçirip hatırlamasını kolaylaştıracağından sözlüğün resimli olmasından yanayım.
TÖ11- Kelimelerin öğrencinin zihninde somutlaşabilmesi ve öğretmenin aracı bir dil kullanmak zorunda kalmaması için resimli olması gereklidir.
TÖ27- Somut öğrenmeler bu yaş grubu için daha uygundur. Ayrıca öğrenme sürecine katılan duyu organlarının sayısı arttıkça öğrenmeler daha kalıcı olacaktır.
TÖ30- İlkokul öğrencileri somut işlem döneminde olduğu için görsel çok önemli. Bir de bazı kelimelerin yabancı dilde karşılığı olmayabilir. Örneğin Afrikalı öğrenci kirazı veya vişneyi, ayvayı bilmiyor.
TÖ40- Aracı dil kullanımına gerek olmadan daha etkili öğrenme sağlayacağını düşünüyorum.

İlkokul Kademesinde Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Sözlükte Cümle Örneği Verilmesine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlükte cümle örneği verilmesine ilişkin görüşleri Grafik 9'da verilmiştir:

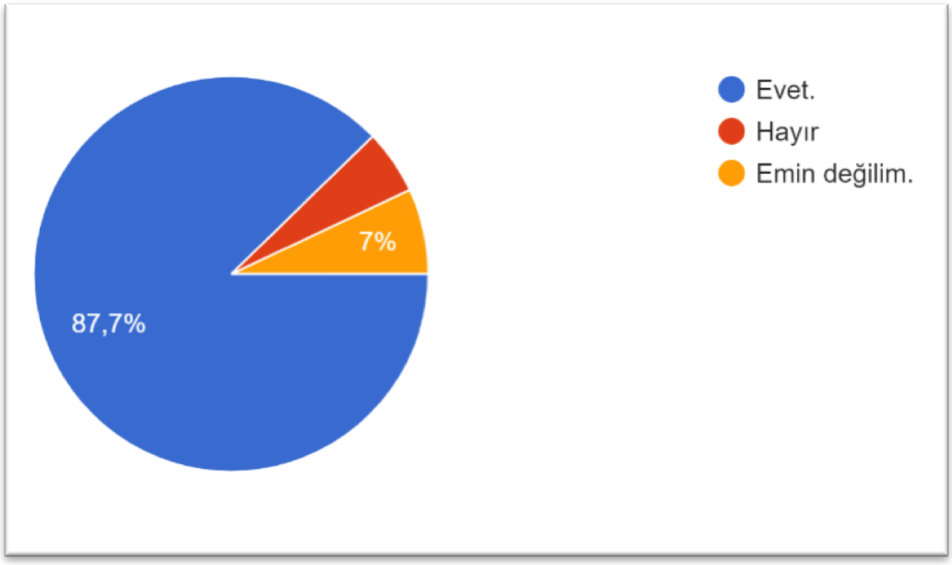

Grafik 9. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlükte cümle örneği verilmesine ilişkin görüşleri

Grafik 9'a göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %87,7'si ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlükte cümle örneği verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sözlükte cümle örneği verilmesi gerektiğini düşünen öğretmenler (%87,7); böylelikle hem öğrencilerin öğrendikleri yeni kelimeleri kullanımlarının artacağını hem de dil bilgisiyle ilgili konuların pekişeceğini düşünmektedirler:

TÖ2- Sözcüğü nasıl, ne şekilde kullanacağını görmesi bakımından önemlidir. Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için kelimelerin sadece kök şeklinde kullanılmadığı örneklerde gösterildiği takdirde çocuğun kelimeyi cümle içinde tanıması kolaylaşacaktır.
TÖ8- Cümle örneği çocukların kelimeyi cümle nasıl kullanacağına örnek teşkil eder. Dolayısıyla Türkçenin cümle yapısını kafasında oturtmasına yardımcı olur. Elbette küçük yaş grupları cümleyi okuyamayabilir fakat öğretmenle birlikte cümleler sınıf içinde incelenebilir.
TÖ17- Türkçe öğretirken bu ne, bu elma dedikten sonra elmayı havada bırakmıyoruz. Basit bir cümle mutlaka kuruyoruz. Yeşil elma güzel gibi. Ya da bu ne, bu kapı. Kapıyı aç. Kapıyı kapat gibi basit emir cümleleri kuruyoruz.
TÖ23- Kesinlikle verilmelidir. Bir sözcüğün anlamı kadar cümle içinde nasıl kullanıldığı da önemlidir. Kısa ve sade cümleler bu yaş grubundaki öğrenciler için faydalı olacaktır.
TÖ35- Bir kelime öğretildikten sonra bu kelime nasıl kullanılır, nerede kullanılır öğretilmesi gerekir. Cümle içinde kullanılması günlük hayatta da o kelimenin kullanımı gösterir. Bazı cümlelerde bir kelimeyi öğrenirken anlamını bilmediği başka bir kelimeyi cümleden yola çıkarak tahmin edebilir. Ya da kelimeyi cümle içinde tanıyabilir. Sözlüğün çok yönlü bir işlevi ortaya çıkacaktır.

Sonuç

Biçimsel özellikleri itibariyle yaş grubuna uygun olmayan sözlükler, öğrencilerin başvuru isteğini olumsuz yönde etkilemektedir (Karadağ, 2011). Yurt içinde ve yurt dışında ilkokul seviyesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken ve öğretirken kullanılacak sözlüğe ilişkin Türkçeyi yabancı dil olarak ilkokul öğrencilerine öğreten Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%78,9) ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken sözlük kullanımının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın verilerine göre; ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten Türkçe öğretmenlerinin sözlük kullanımının bireysel öğrenmeleri kolaylaştıracağı ve öğrencilerin her an ulaşabilecekleri bir sözlüğün sözcük öğreniminde yardımcı materyal görevi göreceği görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere sözlük boyutuna ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmenlerin %61,4'ünün ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün orta boy, %31,9'unun büyük boy, %7'sinin küçük boy olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Orta boy sözlük

hazırlanması gerektiğini düşünen öğretmenler bu şekilde sözlüğün küçük boy sözlüğe göre daha geniş bir kapsama sahip olacağı ve görsellerin daha anlaşılır bir biçimde sunulacağı, büyük boy sözlüğe göre ise orta boy sözlüğü taşımanın daha kolay olacağı ve öğrencilerin sözlüğü ders kitabından farklı bir materyal olarak algılamalarını sağlayacağı görüşünde olduğu tespit edilmiştir. Küçük boyutlu sözlükler, öğrencilerin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamakta ve çoğunlukla modern sözlükbilim ilke, yöntem ve verilerinin gerektirdiği nitelikleri yeterince yansıtmamaktadır (Koçmar, 2011). Sözlüğe başvurma ihtiyacı duyduğunda öğrencilerin yanlarında sözlüklerinin bulunması, sözlük kullanma alışkanlığını da olumlu yönde etkileyeceği için öğrencilerin okul çantalarında yer bulabilecek büyüklükte sözlük hazırlanması gerekmektedir (Karadağ, 2011).

Atkins ve Rundell (2008) sözlüklerin dillerini üç türde ele almışlardır: tekdilli, ikidilli ve çokdilli. Atkins ve Rundell'ın (2008) tipolojisinden yola çıkarak araştırmaya katılan öğretmenlere sözlük türüne ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmenlerin %45,6'sının ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün tekdilli, %42,1'inin ikidilli, %12,3'ünün çokdilli olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Yabancı öğretiminde, hedef dilin öğretim sürecinde tek iletişim dili olmasını sağlamak hedef dilde iletişim becerilerini daha fazla geliştirmektedir (Durmuş, 2019). Öğretmen görüşleri de hedef dili öğretirken aracı dile başvurulmaması gerektiğini ve yaşları itibariyle ilkokul öğrencilerinin de aracı dile ihtiyaç duymadıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere sözlüğün sunuluşuna ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmenlerin %77,2'sinin ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlüğün tematik, %22,8'inin alfabetik olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Sözlüklerde aranan sözcükler kolay bulunabilir olmalıdır (Kocaman, 1998). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencilerine yapılan dil öğretiminin temalar üzerinden ilerlediğini belirten öğretmenler, hazırlanacak sözlüğün de kitaplarla ve öğretimle uyumlu olması açısından tematik olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Çocuklar için hazırlanan kitapların kapak resmi, kullanılan renkler, çocuğun renkli dünyasına hitap etmelidir (Soylu Koyuncu-Kaptan, 2005). Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlüğün resimli olmasına ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmenlerin tamamı sözlüğün resimli olması gerektiğini ifade etmişlerdir. İlkokul öğrencileri için resimli sözlükler ilgi çekicidir ve kavramların resimlerinin sözlükte yer alması, ilgili anlamın öğrencinin zihninde kalıcı olması bakımından önem taşımaktadır (Karadağ, 2011). Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ilkokul öğrencileri ana dillerinde henüz ilk okuma yazmayı öğrenimi döneminde oldukları için kullanacakları sözlüğün görsellerle desteklenmesi sözcük öğrenimini kolaylaştıracağını ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlükte cümle örneği verilmesine ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmenlerin %87,7'sinin ilkokul öğrencilerine Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kullanılacak sözlükte cümle örneği verilmesi gerektiği, %7'sinin emin olmadığı, %5,3'ünün sözlükte cümle örneği verilmesine gerek olmadığı görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sözcüğün asıl anlamını cümle içinde kazandığı durumlarda sözlüklerde verilen cümle örnekleriyle sözcükler canlanır (Topaloğlu, 2010). Öğretmenler tarafından sözlükte cümle örneği verilmesi öğrencilerin sözcüklerin cümle içinde kullanışını öğrenmesinin konuşmada ve yazmada sözcüğün kullanımını arttıracağı ve dil bilgisiyle ilgili bazı konuların pekişeceği ifade edilmiştir.

Araştırmanın sonuçları bütüncül olarak ele alındığında öğretmen görüşlerine göre, sözlük boyutu orta boy, sözlük türü tekdilli, sözcüklerin düzenlenişi tematik, resimli ve sözcüğün cümle içinde kullanım örneğinin verildiği bir sözlüğün Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ilkokul öğrencileri için uygun olacağı tespit edilmiştir.

Kaynaklar

Atkins, S. B. T. ve Rundell, M. (2008). The Oxford Guide to Practical Lexicography. Oxford University Press.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E. , Karadeniz Oran, Ş., ve Demirel, F., (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2017). Eğitim Araştırmaları. İstanbul: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi.

Durmuş, M. (2019). Yabancı Dil Öğretimi Sınıflarında Ana Dilinin Yeri. Sakarya University Journal of Education, 9(3), 567-577.

Ekiz, D. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kantemir, E. (1997). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Ankara: Engin Yayınları.

Karadağ, Ö. (2011). İlköğretim Türkçe Sözlüklerinin Hazırlanmasında Temel Ölçütler. Türklük Bilimi Araştırmaları, 30(30), 193-207.

Kocaman, A. (1998). Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük. Kebikeç, 6, 111-113.

Koçmar, Y. (2011). Okul Sözlükleri Hazırlamada Yeni Bir Yaklaşım: Düzey Sözlükleri (İlköğretim 6. Sınıf Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Sever, S. (2008). Eğitim ve Bilimde Türkçe. İnönü Üniversite Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 100'üncü Yılında Eğitim Kurultayı, 100, 435-471.

Soylu Koyuncu, S. ve Kaptan, A. Y., (2005), Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları. Hece, (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı), (104-105/Özel Sayı:10), s. 256-262.

Topaloğlu, A. (2010). Türkçe'de Genel ve Özel Sözlükler ile Sözlük Yazımı. Türkiye'de ve Dünya'da Sözlük Yazımı ve Araştırmaları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri 4-6 Kasım 2010. 25-27. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

Ültay, E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (10), 188-201.

Yin, R. (1984). Case Study Research: Design and Methods. (3. Baskı). California: Sage Publications.

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

AN ATTEMPT FOR THE DICTIONARY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS LEARNING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Neslihan Karakuş, Sümeyye Yılmaz Turan

ABSTRACT

One of the major points in foreign language teaching is teaching vocabulary. With the development of vocabulary, listening, speaking, reading, writing and grammar skills also improve and it becomes easier for the user of the language to understand that language and to express themselves in that language. Although new methods and new materials are developed every day to improve the vocabulary, dictionaries are the only source used today as it was yesterday. With the increasing demand for learning Turkish all around the world, student profiles and age groups have started to become diversified. This situation increases the need for dictionaries that are suitable for different age groups and language levels. In particular, children's encountering with the materials suitable for their age groups will ease their vocabulary learning. In the scannings of the source, area, and general network, no dictionary study was found for primary school students learning Turkish as a foreign language. Both the students and the teachers need a dictionary that is suitable for primary school students learning Turkish as a foreign language. In the research, it was aimed to determine the opinions about the morphological properties of the dictionary that is to be prepared for primary school students learning Turkish as a foreign language, by the means of a form submitted in an online setting to the teachers who teach Turkish as a foreign language to the primary school level. The data collection process has continued as long as the 25 point interview forms which are created by the researchers were collected via Google Forms. The data obtained were analyzed by content analysis, and, with the interpretation of the analysis, the morphological properties of the dictionary to be prepared for primary school students in teaching Turkish as a foreign language were determined.

Keywords: Obsessive compulsive disorder, obsessive beliefs, obsessive emotion regulation